

ти, як обгрунтовували ще Аристотель, Платон, Сенека - навчання та виховання вільної людини.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ВИЩОЮ ОСВІТОЮ

I. Філончук

*Київ, Інститут системних
досліджень освіти України*

Сучасний етап характеризується підвищенням ролі вищої школи у формуванні економічного та інтелектуального потенціалу розвинутих країн, ця сфера починає розглядатися як пріоритетна в інвестиційній політиці держави та підприємницьких структур. Посилюється вплив держави у сфері управління вищою освітою. Це відбувається за рахунок:

- переважного росту державного сектора освіти;
- посилення централізації у фінансуванні вищої освіти;
- зростання прямого та посереднього фінансування вищої освіти з державних джерел;
- участі державних органів у процесі прогнозування розвитку вищої школи;
- зміцнення і вдосконалення механізму адміністративного управління;
- утворення державних координаційних органів, що відповідають за розвиток вищої школи.

Ці процеси характерні як для країн з традиційно сильним впливом держави на розвиток економіки взагалі і вищої школи зокрема (Франція, Великобританія, Німеччина, скандинавські країни), так і для країн, що мають значну частку приватних вузів (США, Японія).

Управління вищою школою у провідних країнах світу є багатоступеневим і лінійним. Традиційно мають місце наступні рівні управління вищою освітою: 1) центральний (державний, федеральний, національний); 2) регіональний; 3) вузівський (органи управління окремими вузами, внутрішньовузівськими підрозділами).

У національному масштабі системою вищої освіти управляє

відповідне міністерство або відомство, а у регіональному - місцеві органи. Таким чином, у розвинутих країнах загальнодержавні органи визначають лише стратегічні напрями розвитку освіти, координують діяльність міністерств та агенцій з освіти штатів і місцевих органів освіти, встановлюють вимоги, яким повинні відповідати вищі навчальні заклади та диплом про вищу освіту, розподіляють федеральний бюджет і здійснюють контроль за його витратами, забезпечують суспільство інформацією про стан і статут вищого навчального закладу. Але урядові не підпорядкований жоден навчальний заклад.

Безпосереднє управління вузами здійснюється на регіональному або місцевому рівнях. Це стосується як країн з федеративним устроєм (Німеччина, Канада, США), так і країн з традиційно міцним центром (Франція), де уряд поступово передає право вирішення цілого кола питань, що стосуються вищої освіти, регіональним та місцевим органам управління. Крім того, у країнах-федераціях поряд із державними органами в управлінні вищою школою беруть участь різні координаційні і консультативні органи. Завдяки цьому досягається раціональний баланс центральної і місцевої влади.

Останнім часом взаємовідносини між вузами та центральним урядом визначаються двома головними факторами - фінансуванням і регулюванням кількості та напрямів підготовки студентів (Фінляндія, Швеція, Великобританія). Така модель взаємовідносин має назву "інтервенційної". Але існують і інші (Канада, Нідерланди, Іспанія) країни, де надається більша незалежність окремим навчальним закладам. При цьому істотно зростає роль проміжних органів управління, що знаходяться між урядом та вузами і координують діяльність останніх. Створення проміжних органів або розширення прав вже існуючих є одним з важливих напрямів реформування вищої освіти у розвинутих країнах.

Незважаючи на те, що керівні функції центральних і місцевих органів строго розподілені, ряд питань (фінансування, контроль) знаходяться у їх спільній компетенції. Поряд із традиційними фінансовими методами контролю з боку держави все більшого розвитку набувають і інші, посередні засоби (через суспільні організації), наприклад, акредитація вузів (США).

Слід відзначити, що поряд із процесами централізації значною

залишається самостійність і автономія вузів.

Зважаючи на те, що в Україні роль держави в управлінні вищою освітою занадто велика, а проміжні органи управління майже відсутні, вважаю за доцільні такі рекомендації щодо реформування вищої освіти в Україні:

- послабити централізацію в управлінні вищою освітою з боку держави;
- посилити роль регіональних та проміжних органів управління вищою освітою;
- надати вузам більшої свободи у розв'язанні внутрішніх питань.

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ЗМІСТУ ТА УНІФІКАЦІЯ КОНТРОЛЮ – СУЧАСНА ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ ОСВІТИ

I. Булах

*Київ, Національний
медичний університет*

Реформування усіх сфер суспільної діяльності, яке почалося з 1991 р. в Україні, наближення їх до загальноосвітових показників на перший план висуває проблему зіставлення рівнів підготовки вітчизняних та іноземних фахівців з метою узгодження вимог щодо їхньої кваліфікації. За останніми оцінками експертів Світового банку реконструкцій й розвитку у світі через відсутність національних і порівняльних стандартів освіти, нерозробленість наукової бази оцінювання рівня знань, відсутність практичного досвіду вимірювання успішності навчання на рівні країни, зробити об'єктивний висновок про рівень освіти в Україні неможливо. Отже, розбудова нової держави, вибір її місця і шляху вимагають врахування загальноосвітових тенденцій розвитку. В умовах необхідності збереження та підвищення якості освіти, що безпосередньо впливає на розвиток суспільства і цивілізації, у багатьох країнах першочерговою стає проблема стандартизації. У більшості випадків стандарти розглядаються не лише у зв'язку із змістом освіти, а й у зв'язку з оцінкою її якості. Так, пояснюючи поняття освітніх стан-